

«ایران» جریان شناسی سیاسی احزاب شیعی عراق را بررسی می کند

عراق؛ در جستجوی وحدت



فالح الفیاض: رئیس سازمان حشدالشعبی عراق است که در لیست تحریم‌های ایالات متحده قرار گرفته و همواره آمریکا در صدد ترو و وی بوده است. فالح الفیاض در طول سال‌های گذشته انسجام خاصی درون حشدالشعبی ایجاد کرده و یکی از حلقه‌های وصل حشدالشعبی به سایر گروه‌های مقاومت بوده است. در انتخابات ۲۰۲۱ انتلاف وی نتوانست کرسی‌های لازم را در پارلمان به دست آورد.



قیس الخزعلی: یکی از شاگردان سید محمدصادق صدر و قبلاً عضو جیش المهدی بود. جیش المهدی از سال ۲۰۰۳ برای مبارزه با اشغالگری آمریکا در عراق تشکیل شد و یکی از عوامل اصلی خروج آمریکا از عراق بوده است. وی در سال ۲۰۱۱ گروه جدیدی به نام عصائب اهل الحق را تشکیل داد و در سال ۲۰۱۴ ذیل حشدالشعبی عملیات‌های موفقیتی را برای بازپس‌گیری مناطق تصرف شده توسط داعش ترتیب داد.



مقتدی صدر: رهبر جریان صدر بعد از شهادت سید محمدصادق صدر است. وی در دوره اشغالگری آمریکا جیش المهدی را برای مبارزه با اشغالگری آمریکایی‌ها تشکیل داد و از سال ۲۰۰۵ به‌عنوان یک جریان سیاسی وارد فرایند سیاسی عراق شد. این جریان در انتخابات سال ۲۰۲۱ یا ۲۳ کرسی بیشترین کرسی‌های پارلمان را به دست آورد. اما بعد از ناتوانی در تشکیل دولت از پارلمان استعفا داد.



نوری المالکی: دبیر فعلی حزب الدعوة الاسلامی عراق و رئیس ائتلاف دولت قانون است. المالکی از سال ۲۰۰۵ تا سال ۲۰۱۴ نخست‌وزیر عراق بوده است. در انتخابات پارلمانی اخیر بعد از جریان صدر بیشترین کرسی‌های پارلمان را در بین شیعیان به دست آورد. وی به رویکردهای ضد آمریکایی در عراق معروف و یکی از عوامل خروج نظامیان آمریکایی از عراق در دوره ریاست جمهوری اوباما بوده است.



همام حمودی: از روحانیون برجسته عراقی و عضو مجلس اعلاى عراق است. وی طرفدار توسعه روابط با جمهوری اسلامی ایران بوده و بعد از انتخابات ۲۰۲۱ جزو اعضای بلندمرتبه گروه چهارچوب هماهنگی بوده و از حامیان روی کار آمدن محمد شیاع السودانی به‌عنوان نخست‌وزیر پیشنهادی عراق است.



هادی العمیری: از فرماندهان ارشد مقاومت عراق و از بنیانگذاران سازمان بدر و رئیس فعلی آن است. وی در دوره حیدرالعبدی وزیر راه بوده و نقش سازنده‌ای در مبارزه علیه تروریسم داعش به‌عنوان نقر دوم حشدالشعبی بعد از شهید ابومهدی المهندس داشته است. العمیری دارای ارتباط بسیار گسترده با تمامی جریان‌ها اعم از شیعی، سنی و کردی است. وی از طرفداران اصلی انسجام بیت شیعی و عدم انفکاک این بیت جهت مبارزه با فساد و اشغالگری آمریکاست.



حیدر العبدی: از اعضای سابق حزب الدعوة الاسلامی و ائتلاف دولت قانون است. وی در سال ۲۰۱۴ به‌عنوان نخست‌وزیر عراق معرفی شد و در سال ۲۰۱۸ ائتلاف النصر را تشکیل داد. حیدر العبدی از شخصیت‌های میانه رو در بیت شیعی محسوب می‌شود. جریان وی در انتخابات ۲۰۲۱ نتوانست کرسی‌های لازم را برای رسیدن به پارلمان به دست آورد. وی عضو بلندپایه گروه چهارچوب هماهنگی است.

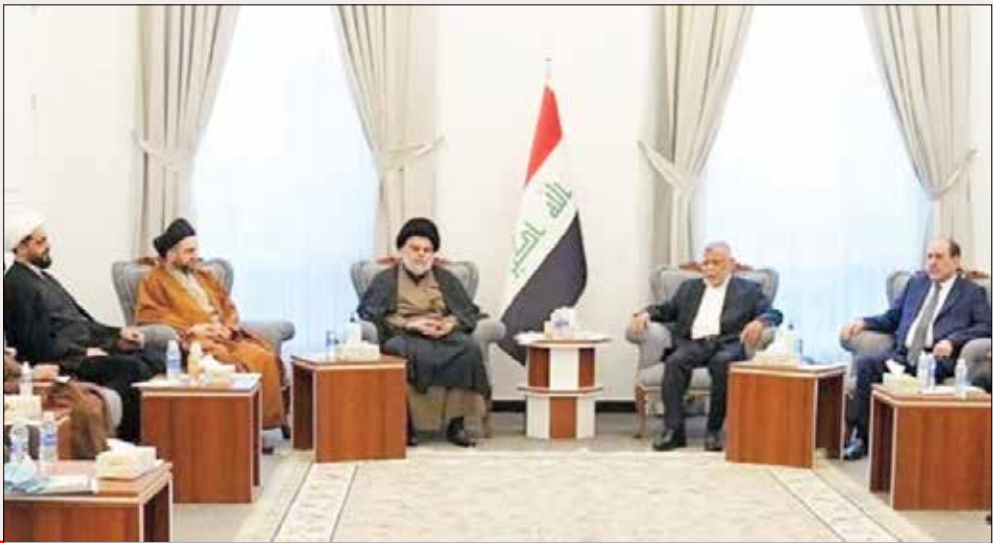
مقاومت مختلفی از آغاز سال ۲۰۰۳ و بعد از سقوط صدام شکل بگیرد. این گروه‌ها ضریب سختی برپیکره نظامیان آمریکایی در طول سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱ وارد کردند، به طوری که بیش از ۲۵۰۰ نظامی آمریکایی در طول این سال‌ها کشته شده‌اند.

گروه سیاست/ سقوط صدام حسین در سال ۲۰۰۳ باعث شد نظم جدیدی در کشور عراق شکل بگیرد. در این نظم جدید، گروه‌های شیعی که اکثریت جمعیت را در این کشور تشکیل می‌دهند و قدرت اصلی را در عراق در اختیار دارند. همچنین اشغالگری آمریکایی‌ها در عراق باعث شد که گروه‌های

مثل قبل ساختار منسجم حزبی در آن وجود ندارد. خیلی افراد از این حزب جدا شدند که آخرین آنها حیدرالعبدی بود، البته او هم هنوز به صورت قطعی اعلام نکرده است! امروز بزرگترین قدرت در حزب الدعوة نوری المالکی است که ائتلافی به نام دولت قانون را دارد. در دوره صدام حزب الدعوة دو شاخه داشت: یک شاخه سوری نشین و دمشق نشین و یک شاخه تهران نشین. نوری المالکی ساکن سوریه بود و پس از صدام، ۳ دوره نخست‌وزیر عراق بود که برای هیچ شخصی چنین امکانی فراهم نشد. با اینکه ائتلاف دولت قانون در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۴ یک چتر حمایتی بزرگ بود که ۸۹ نماینده داشت، سال ۲۰۱۸ آن تعداد نماینده به ۲۵ نماینده رسید و این یک شکست بزرگ برای نوری المالکی بود. نوری المالکی در انتخابات اخیر اکتبر ۲۰۲۱ نتوانست بعد از جریان صدر با حدود ۴۰ کرسی، در رتبه بعدی قرار بگیرد. این درحالی است که سایر گروه‌های شیعی شکست سنگینی را در این انتخابات متحمل شدند.

۲- ائتلاف الفتح
ائتلاف الفتح، به‌عنوان بازوی سیاسی حشدالشعبی عراق معرفی می‌شود. این ائتلاف در سال ۲۰۱۸ و بعد از پایان خلافت خودخوانده داعش توسط گروهی از شیعیان عراق تأسیس شد. ائتلاف الفتح یک حزب سیاسی شناخته‌شده در نیست، بلکه مجموعه‌ای

از گروه‌ها و افراد سرشناس عراقی را تشکیل می‌دهد. بعد از پیروزی محور مقاومت عراق در مبارزه علیه تروریسم داعش، افراد سرشناس نظامی شیعی همچون، هادی العمیری رئیس سازمان بدر عراق، قیس الخزعلی دبیرکل جنبش عصائب اهل حق و همچنین محمود اسدی سخنگوی اسبق حشدالشعبی، در روزهای منتهی به انتخابات سال ۲۰۱۸، این ائتلاف را شکل دادند. اکثر کارشناسان و تحلیلگران عرصه عراق شکل‌گیری ائتلاف الفتح را به معنای ورود حشدالشعبی به عرصه سیاسی این کشور بعد از عبور از دوران داعش می‌دانند. در سال ۲۰۱۸ این ائتلاف که رقیب ائتلاف النصر به رهبری حیدرالعبدی که در آن سال نخست‌وزیر عراق بود، با کسب ۴۲ کرسی رتبه دوم را بعد از جریان صدر به دست آورد. به گونه‌ای که این ائتلاف با جلب آرای سایر گروه‌های شیعی توانست عادل عبدالمهدی را به‌عنوان نخست‌وزیر معرفی کند و از پارلمان رأی اعتماد دریافت کند که در نهایت با فتنه آمریکایی جوکر علیه دولت عبدالمهدی، استعفا داد. از شخصیت‌های مهم ائتلاف الفتح، هادی العمیری رئیس سازمان بدر عراق است. وی که تجربه‌های مختلف نبرد را علیه دیکتاتوری صدام حسین داشت در دوران استعمار آمریکا هم توانست شاکله سازمان بدر را حفظ کند. وی بعد از تجربه نظامی مبارزه با داعش،



بعد از شهید ابومهدی المهندس به‌عنوان شخصیت دوم حشدالشعبی شناخته شده بود. در سال ۲۰۱۸ وی به عرصه سیاسی وارد شد و در قالب ائتلاف الفتح نواز بزرگترین فراکسیون را با همراهی سایر گروه‌های شیعی تشکیل داد. در انتخابات اخیر عراق، ائتلاف الفتح شکست سنگینی را متحمل شد. بسیاری از تحلیلگران عرصه عراق معتقد هستند که هادی العمیری با وجود نبود نظامی ولی در حوزه سیاست نمی‌تواند ائتلاف الفتح را بخوبی رهبری کند و باید رهبری این ائتلاف به دست افراد دیگر باشد.

۴- جریان حکمت ملی
جریان حکمت ملی آخرین میخ را بر تابوت مجلس اعلاى انقلابی عراق کوید. مجلس اعلاى عراق که توسط خاندان حکیم تشکیل شد، چه در دوران صدام حسین و چه در دوران گذار به سمت یک حکومت دموکراتیک، نقش به‌سزایی در تحولات کشور عراق خصوصاً در انسجام بین گروه‌های شیعی داشت. خاندان حکیم که روابط نزدیکی با جمهوری اسلامی داشته و دارند، مدیریت این مجلس را برعهده داشتند. عمار حکیم به‌عنوان بازمانده این خاندان در سال ۲۰۱۸ با تشکیل جریان حکمت ملی، عملاً از مجلس اعلاى اسلامی جز نامی باقی نگذاشت. در گذشته عراق به‌صورت سنتی بین دو خاندان تقسیم می‌شد و این خاندان در تحولات سیاسی این کشور نقش

بسیار مهمی ایفا می‌کردند. در عراق مردم شیعه به‌صورت سنتی خود را به عنوان پیروان یکی از جریان‌های صدری یا حکیمی معرفی می‌کنند، هرچند که خاندان حکیم در خارج از عراق فعالیت می‌کردند اما طرفداران زیادی در بین مردم عراق دارند. در سال ۲۰۱۸ سید عمار حکیم با خروج از مجلس اعلاى اسلامی، جریان حکمت ملی را تشکیل داد. این جریان که در حوزه رسانه شبکه معروف الفرات را در اختیار دارد که به‌عنوان بازوی رسانه‌ای این جریان شناخته می‌شود. در انتخابات‌های قبل از سال ۲۰۱۸ سید عمار حکیم، از ائتلاف دولت قانون به رهبری نوری المالکی حمایت می‌کرد. در سال ۲۰۱۸ عمار حکیم با حضور قشری از جوانان، نتوانست جریان حکمت ملی را تشکیل دهد و در انتخابات سال ۲۰۱۸ بیش از ۲۰ کرسی در پارلمان را از آن خود کند. عمار حکیم رابطه بسیار مناسبی با مصطفی کاظمی نخست‌وزیر فعلی عراق دارد به گونه‌ای که وی را به‌عنوان حامی اصلی کاظمی معرفی می‌کند. در انتخابات اخیر پارلمانی با وجود ائتلاف با شخصیت‌های ملی و قبیله‌ای و تشکیل ائتلاف ملی عراق، شکست سنگینی متحمل شدند. به لحاظ عملکردی، وزیر نفت از این جریان بوده و در حوزه بهره بیشتر فعالیت دارند، به عنوان مثال استاندار بصره متعلق به جریان حکمت است. بعضی از افراد وابسته به جریان حکمت به فساد و ناکارآمدی شناخته می‌شوند. اما جوان‌ترین نیروی با سابقه سیاسی شیعی در عراق، جریان حکمت است در حالی که در عراق چه بسا طرفداران پرشماری نداشته باشد. شاهد این ادعا این است که سال ۲۰۱۸، قبل از شروع تظاهرات اکتبر، جریان حکمت برای برگزاری تظاهرات گسترده فراخوان داد ولی استقبال خیلی کمی شد. در حوزه سیاست خارجی حکیم شخصی عملگرایی باشد.

۵- ائتلاف امتداد
با روی کار آمدن دولت عادل عبدالمهدی و توسعه در حوزه سیاست خارجی و داخلی، عراق به سمت ایجاد توازن بین شرق و غرب حرکت می‌کرد. عبدالمهدی نتوانست با تصویب قانون جدید شاکله ساختاری جدیدی به حشدالشعبی بدهد و در حوزه سیاست خارجی چین و انعقاد قرارداد پلاوانی مدت نفت در مقابل بازسازی و ایجاد زیرساخت برای عراق رفت. عملکرد عبدالمهدی باعث شد که همراه فرستاده ویژه سازمان ملل به دنبال برکناری وی از قدرت باشند. این بار برخلاف گذشته، نارضایتی‌ها از استان‌های شیعی نشین عراق شروع شد، به گونه‌ای که استان ذی قار (ناصریه) شاهد اعتراضات ضد دولتی شد. اکثر معترضان را جوانان ۱۵ تا ۳۰ ساله تشکیل می‌دادند. معترضان با پوشش‌های خاص و برنامه‌ریزی حرفه‌ای دست به خرابکاری عمومی و آتش زدن مقر احزاب و اماکن دولتی می‌زدند. با گذشت زمان و کشیده شدن دامنه اعتراضات به بغداد، با خطبه معروف نماینده مرجعیت دینی نجف در نماز جمعه کربلا عادل عبدالمهدی استعفا داد و از دل معترضان که وابسته به سفارت آمریکا و انگلیس و همچنین عربستان بودند؛ ائتلاف جدید شیعی و ضد ایرانی به نام امتداد شکل گرفت. از اعضای معروف این گروه می‌توان به علا الکاکی اشاره کرد که وی را بنیانگذار جنبش امتداد می‌دانند. همچنین می‌توان به غیث التیمی اشاره کرد که در نجف اشرف طلبه بود و با مهاجرت به انگلیس و سرمایه‌گذاری موساد به سرزمین‌های اشغالی رفت و در فتنه ملقب به جوکر در سال ۲۰۱۹ از عوامل اصلی بود. این جریان نتوانست در انتخابات اخیر پارلمانی حدود ۹ کرسی را به دست آورد.

فرجام سخن
عراق کشوری متشکل از طوایف و گروه‌های مردمی مختلف می‌باشد. این کشور با وجود زندگی در عصر هزاره دوم، ولی شکل بافت سنتی خود را حفظ کرده است. هنوز در عراق قبیله و عشیره حرف اول و آخر را می‌زند و انتساب به آن در آینده هر قدر عراقی عملگرایی باشد.

محرک اصلی نگاه می‌کنند. این امر باعث شده است که تنش‌های بین مردم عراق هم متفاوت از سایر کشورها باشد. در کنش‌های سیاسی در عراق که در انتخابات ظهور و بروز می‌کند، بخوبی می‌توان نظام عشیره-جدیدی به حشدالشعبی بدهد و در حوزه سیاست خارجی چین و انعقاد قرارداد پلاوانی مدت نفت در مقابل بازسازی و ایجاد